

omnes iustos posse perseverare si velint: constat omnes iustos posse infallibiliter consequi formalem perseverantiam; nihil vero refert eos hanc non posse de condigno mereri, quando certum sit eos posse illam infallibiliter assequi, si orent sicut oportet, quod est certissime in eorum potestate per auxilium Dei. Cum timore quidem et tremore operanda est nostra salus; quia Deus est qui operatur in nobis velle et perficere, scilicet quia salus nostra pendet ab auxilio Dei, qui propter negligentiam nostram negare nobis potest auxilia efficacia; at si Dei gratiae, quae subinde nobis confertur, non defuerimus, spem firmissimam concipere debemus, quod qui cepit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

X. Obiicies. Sententia est Augustini perseverantiam iusto dari a Deo gratis; at si in potestate iusti est perseverare, non est vere gratuitum perseverantiae donum. Praeterea non videntur satis haec duo cohaerere: in potestate iusti esse perseverare si velit et tamen perseverantiae donum esse gratuitum.

Respondeo ad 1^m. Augustinus docens perseverantiam esse gratuitum donum, excludit primo merita naturae, quibus mediate perseverantia redderetur, ut notum fiet in Synopsi seq.

Deinde quia etsi in potestate iusti sit perseverare; quod tamen actu perseveret, donum est gratuitum Dei, qui sciens dat eas gratias, quas efficaces praevидit, non eas, quas inefficaces vitaeque finem imponit cum homo est Deo acceptus, qui posset alio tempore mori.

Ad 2. dicimus quod ad perseverandum active satis sunt auxilia sufficientia, quae profecto sufficientia non forent, si non essent satis. Oportet quidem haec auxilia esse efficacia seu coniuncta cum effectu, sed haec coniunctio pendet ab ipsa voluntate recipientis auxilia; unde in eius est potestate perseverare. Nec negamus iustum mereri posse auxilia, quae accedente suo consensu possunt esse efficacia, sed negamus posse de condigno mereri seu exigere ut ei conferantur ea auxilia, quae certe futura sunt efficacia, non alia quamvis sufficientissima atque ut morte occupetur in eo instanti in quo est Deo acceptus. Porro in his consistit perseverantiae donum et hoc probavimus esse gratuitum.

XI. Verum si quaeras cur huic concedantur gratiae, quae ex scientia media praevisae sunt efficaces, alteri concedantur

gratiae, quas ex culpa quidem hominis carituras effectu Deus praevидet, sicut si quaeras cur hunc Deus revocet a vita cum est in statu gratiae, ille iustus permittatur cadere et ante reparationem moriatur; si haec, inquam, quaeras, attingis quaestionem de gratuita distributione gratiarum, in qua mysterium esse libenter fatemur. Cf. ultimam Th.

Cetera in quaestione de praedestinatione quaerenda sunt.

CAPUT IV.

De Gratiae actualis efficacia.

Prius quam Theses statuamus, necesse est submovere quosdam errores in historia dogmatis. Et quod spectat ad doctrinam Pelagii, iam in Synopsi historica docuimus quatenam sit gratia voluntatis, quam defenderunt Patres (n. ultimo). Huc quoque spectat quod de sententia Patrum et praecipue Augustini circa libertatem dedimus in Tract. de Deo creant. Th. LXXX. Restat una quaestio historico-dogmatica; ideoque sit

ARTICULUS I.

SYNOPSIS HISTORICA CONTROVERSIAE PATRES INTER ET MASSILIENSES.

I. Ad removendos errores circa efficaciam gratiae plurimum conducit nosse quid erraverint Massilienses, quid in eis reproberint Patres; ex perversione enim historiae controversiae huius factum est ut tanquam dogma catholicum propugnatum a Patribus obtuderet nobis Iansenius haeresim suam, cuius haec est quarta propositio inter quinque damnatas »Semipelagiani admittebant praeventis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei et in hoc erant haeretici quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare." Quae quidem damnata est a Sede Apostolica, ut falsa et haeretica. Quare e sententia

Iansenii Patres, qui Massiliensium doctrinam catholicae fidei adversam esse docuerunt, impugnarunt tanquam haeticam doctrinam asserentem quod talis sit gratia ut ei possit humana voluntas resistere et obtemperare. Id sponte consequitur ex his duobus principiis, quod talis fuerit doctrina Massiliensium et quod doctrinam Massiliensium Patres habuerint ut haeticam. De altero principio non est quaestio; virus omne latet in primo. Ut ergo ab hac calumnia vindicemus Patres, quandoquidem id agimus in hoc articulo, enarranda est fideliter historia controversiae, quae cum Massiliensibus Patres commisit. Eam breviter et ex ordine sic exordimur.

II. Augustinus docuerat, non secundum merita naturae, sed secundum propositum voluntatis Dei vocari homines ad fidem et salutem Deumque esse, qui gratia sua discernat fideles ab infidelibus, iustos a peccatoribus, non homines esse, qui se ipsos discernant donumque gratuitum Dei esse perseverantiam atque hanc praeparationem gratiarum factam ab aeterno esse in consilio divinae voluntatis, quae gratiam suam, qua actu iustificentur et salventur, quibus voluit, misericorditer praeparavit. Ex qua quidem doctrina non consequebatur (ut Prosper postea advertit in Responionibus ad Capitula Gallorum obiect. 3.) quod »qui in mala prolapsi sine correctione poenitentiae defecerunt, ex eo pereundi necessitatem habuerint quia praedestinati non sunt»: cum e contrario »ideo praedestinati non sint, quia tales futuri ex voluntaria praevocatione praesciti sunt.» »Quamvis enim (ut idem ibid. obi. 15. n. 7. ait) omnipotentia Dei potuerit vires standi praebere lapsuris, gratia tamen eius non prius eos deseruit, quam ab iis desereretur. Et quia hoc ipsos voluntaria facturo defectione praevidit, ideo in praedestinationis electione illos non habuit.» Sive (ut ait idem in responionibus ad capitula obiectionum vincentianarum obi. 12) »quia praesciti sunt casuri, non sunt praedestinati. Essent autem praedestinati, si essent reversuri et in sanctitate ac veritate mansuri.» Cf. utrasque responiones. Quas quidem Prosperi responiones pro tuenda et explicanda doctrina, quam Augustinum semper dotuisse idem Prosper testatur, magni faciendas esse ducimus non solum quia in operibus s. Doctoris versatissimus fuit Prosper, sed etiam quia, cum eadem actate viveret, facilius assequi ille poterat vim verborum ac senten-

tiarum totamque rationem loquendi et cogitandi Augustini, quam nos qui adeo longe distamus: habet enim quelibet aetas certam quandam loquendi et cogitandi circa res easdem rationem. Itaque Augustini doctrina eo spectabat ut assereret quidquid boni et salutaris fit ab hominibus, id ex dono gratiae Dei esse, qui eandem gratiam praeparavit ab aeterno quique occulto et inscrutabili quidem iudicio sed iusto (cuius rei exemplum affert in parvulis) non omnibus sed quibus voluit eas gratias praeparavit, quas in praesentia sua, quae falli non potest, congruas et efficaces futuras praevidit. Hic erat Augustini modus explicandi et defendendi dogma catholicum, ut se opponeret haeresi pelagianorum dicentium: in natura liberi arbitrii, citra gratiam, esse sufficientem potestatem iuste et perfecte vivendi ac salutem consequendi et idcirco homines iustos esse et salvari ideo quia volunt, peccatores alios esse et non salvari ideo quia nolunt. Hoc autem sensu accipiebant ea verba *quia volunt*, nempe quia in eorum voluntate naturali *sola* est positum iustos evadere et fieri salvos, ideoque eorum voluntas ex naturae viribus est adaequata ratio iustitiae et salutis: eodem pariter modo accipiebant verba *quia nolunt*, nimirum quia unica ratio, cur non bene agant et non salventur, est defectus eorum voluntatis, non gratiae Dei, quae praeterea requiratur. Vel mitius accepta verba ea *quia volunt, quia nolunt*, hunc fundebant sensum: quia hominum esse incipere et per bonos actus viribus naturae elicitos determinare veluti Deum ad gratiam conferendam, ut ex eorum proinde sola voluntate dependeat salvari, si volunt, non salvari, si nolunt incipere. Hunc errorem ut profligaret Augustinus, coactus est ostendere omnia tandem non ab humana sed a divina voluntate pendere, quae gratiam, qua bona opera fiunt ideoque efficacem, quibus vult, distribuit.

III. Sensum Augustini, quemadmodum paulo ante quidam Adrumetini Monachi in Africa, ita et multi postea servorum Christi in Massiliensi urbe et aliis etiam locis Galliarum consistentes non sunt assecuti. Et sane facile erat non bene perpendentibus universam Augustini doctrinam eiusque specialem loquendi et disputandi rationem, qui prae oculis praecipue habebat gratiam congruam et efficacem, aliter accipere Augustini verba ac eius sententia reapse ferret, quod et pluribus

aliis deinceps accidit. Itaque Massiliensibus, teste Prospero in epist. ad Augustinum c. 2. et 3, (inter Augustinianas CCXXV. scripta anno 428 vel 429.) non probabatur quidquid in suis operibus s. Pater de *vocatione electorum secundum Dei propositum* disputaverat. Et quidem in eo sensu, quo ipsi accipiebant doctrinam Augustini, non immerito improbabant. Iuxta Augustinum enim *electio Dei secundum propositum* est electio gratuita, independens scilicet ex meritis naturae praeventibus fidem et prout est destinatio gratiarum efficacium pro operibus bonis atque perseverantia, independens quoque a meritis condignis iustorum; electio pendens idecirco a *proposito liberae voluntatis Dei*. Cf. De Corrept. et Grat. c. VIII. et cont. duas. pelagg. l. II. c. ult. At Massilienses doctrinam Augustini ita interpretabantur ut in consilio divinae voluntatis fuisset ab aeterno absque ulla praescientia meritorum non solum eligendorum ad Regnum sed et reiciendorum a Regno facta discretio. Quocirca aiebant: »hoc propositum vocationis Dei, quo vel ante mundi initium vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum et reiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit Creatori alii vasa honoris alii vasa contumeliae sint creati et lapsis curam resurgendi adimit et sanctis occasionem teporis adfert; eo quod in utraque parte superfluis labor sit, si neque reiectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere.»

Scilicet Massilienses reiciebant eam electionem secundum propositum, ut *secundum quod placuit Creatori alia sint vasa honoris alia item vasa contumeliae*, nulla ratione habita meritorum. Negabant scilicet discretionem hominum tum fidelium ab infidelibus, tum electorum a reprobis (quae discretio non causaliter tantum sed formaliter accipienda est sive in actu secundo) pendere ex solo beneplacito divinae voluntatis; nam, ut ipsi dicebant, quantum est ex parte Dei Deus vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, qui universis hominibus, nullo excepto, propitiationem, quae est in Sacramento Sanguinis Christi, proponit, qui omnem hominem ad credendum et sperandum divinis institutionibus admonet et invitat. Et quia, ut diximus, discretio hominum duplex distingui potest, altera, qua fideles discernuntur ab infidelibus, altera, qua fideles perseverantes discernuntur a

non perseverantibus (quemadmodum indicatur etiam in testimonio paulino vult Deus omnes homines *salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire*); utriusque discretionis rationem esse quoque in nobis Massilienses contendebant.

Hactenus vero nullus est error in sententia Massiliensium. Certum est enim, quod praeter Dei gratiam, quae nulli deest, nostra quoque requiritur cooperatio, qua praeventi gratiae morem geramus; ideoque discretionis aliquam obnoxiam rationem in nobis quoque esse et homines reprobari solum propter eorum mala merita. Neque id Augustinus unquam negavit.

IV. Error autem massiliensium in eo fuit quod, ut id tuerentur, certum quemdam determinatum modum constituerent, quo discretionis illius ratio in nobis esset; qui modus doctrinae fidei de Gratia non parum repugnabat.

Scilicet I) volebant fideles discerni ab infidelibus eo quod per aliquem actum initialem bonae voluntatis, pium affectum credendi, pium desiderium salutis fidemque in Deum medicum animarum et salvatorem, qui actus viribus naturae eliciatur, se praeparent seu disponant ad gratiam suscipiendam: quemadmodum aegrotus medicum rogando se disponit ad recuperandam sanitatem et licet nequeat se sanare, potest tamen sanitatem desiderare ac medicum rogare (de qua re uberius in seq. Th.). Hic naturalis actus dicebatur esse *ex gratia initiali*, quae non erat Massiliensibus aliud quam *bonum naturae*, quo naturae bono bene usus quis ad *salvantem* gratiam pervenire potest (Prosper ad August. c. 4.). Ex quo consequens est, ut Deus qui vult omnibus gratiam suam largiri, expectet hos pios naturae motus atque ita volentes ad gratiam perfectae fidei et iustificationis addeat, nolentes derelinquat. Teste enim Prospero, *ibid.* c. 6. dicebant »quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam aeternam, quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crederint et auxilium gratiae merito credulitatis acceperint... quia si profiterentur ab ea (gratia) omnia merita praeveniri et ab ipsa ut possint esse donari, necessitate concederent, Deum secundum propositum et consilium voluntatis suae, occulto iudicio et opere manifesto, aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam... Ac sic, cum in his, qui tempus acceperunt liberae voluntatis (h. e. adulti), duo sint quae hu-

manam operentur salutem, Dei scilicet gratia et hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat et voluntas hominis divinae gratiae sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subiciat voluntatem."

V. Advertere licet Cassianum, qui veluti princeps inter hos errantes habetur, ita rem temperasse, ut concesserit quidem aliquando initium fidei esse a gratia, sed negaverit necessitatem gratiae ad illud. Hoc est docebat (Collatione XIII.) aliquando Deum praevenire gratia sua voluntates ut credant, sicut contigit in Paulo et Matthaeo, aliquando exspectare et exigere motum pium voluntatis praevertentem, quem gratia excipiet, sicut contigit in bono latrone et Centurione. Et hoc intelligebat, cum diceret duo esse principia actu salutarium, nempe tum voluntatem hominis tum gratiam Dei. Cf. Prosperum adv. Collatorem. etc.

VI. In eodem errore negante necessitatem gratiae ad initium fidei versatum se fuisse ante initium Episcopatum testatur Augustinus De Praed. SS. c. 3. Putabat enim »fidem, qua in Deum credimus, non esse Dei donum, sed a nobis esse in nobis et per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter et iuste et pie vivamus in hoc saeculo... Quem meum errorem, ait, nonnulla opuscula mea satis indicant ante episcopatum meum scripta. In quibus est et illud quod commemorasti in literis vestris, ubi est *expositio quarundam propositionum ex Epistola, quae est ad Romanos.*" Hunc errorem iam refutaverat Augustinus in pelagianis (Cont. duas epist. pelagg. L. II. c. 8.). In hunc errorem rursus negantem necessitatem gratiae ad initium fidei incidisse videntur quidam Adrumetini monachi, ad quos exstat Augustini liber de Gratia et libero arbitrio et alter de Correptione et Gratia. Eundem errorem defenderat Vitalis quidam Carthagine, ad quem scripsit Augustinus pro doctrina catholica epistolam, quae est CCXVII. scripta circa annum 427.

VII. Porro cum obicerentur Massiliensibus tum multi infantes, qui absque culpa sua et alterius sine baptismo decedunt, tum multae gentes, quibus Evangelium nunquam fuit praedicatum; respondebant quoad illos »tales perdi talesque salvari, quales futuros illos in annis maioribus, si ad activam

servarentur aetatem, scientia divina praeviderit" et pariter quoad istas aiebant »praevisos a Domino credituros et ad unamquamque gentem ita dispensata tempora ac ministeria magistrorum, ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum:" nempe dicebant »id praescientiae esse divinae, ut eo tempore et ibi et illis veritas annunciaretur, quando et ubi praenoscatur esse credenda." Prosper epist. cit. c. 5. Hilarius epist. ad August. (inter Augustinianas CCXXVI.) c. 3. Eadem responsione utebatur Vitalis superius memoratus. Cf. epist. Aug. citatam, c. 22. imo et pelagianum. vide pag. 151.

Nota stultum esse et in sanctum virum Prosperum atque Hilarium ipsumque Augustinum quoque contumeliosum, arbitrari ipsos hanc responsionem e cerebro suo finxisse et imposuisse Massiliensibus. Certum est ergo ita Massilienses respondisse atque hac ratione voluisse declinare difficultatem, quae inerat sententiae suae. Atqui id quoque certiores non facit et extra omnem controversiam ponit sententiam Massiliensium de initio salutis eam reapse fuisse, quam Prosper intellexit et Augustino significavit. Nam si Massilienses de initio eo locuti fuissent, quod gratiam praevenientem subsequitur, nihil eis erat opus hac responsione uti praesertim quoad gentes; imo nulla fuisset difficultas, qua premi possent.

Nunc accurate perpende quaecumque esset gratia, cuius collationem Massilienses meritis naturae rependi docebant: gratiam fidei, gratiam salutis, gratiam scilicet qua quidam sunt actus fideles, aliis manentibus in infidelitate. Hoc est loquebantur de gratia, quae effectum consequitur, propter quam datur, de ea gratia nempe, quam nos solemus appellare *efficacem*. Quae ratio fuit cur Augustinus disputans cum illis, de huiusmodi gratiarum praedestinatione data opera loquatur.

VIII. Volebant 2) fideles perseverantes a non perseverantibus discerni eo quod illi *voluerint* perseverare sive sibi *meruerint* perseverantiam a Deo, ita ut rationem gratuiti, quae in perseverantiae dono reperitur, negarent. Res est paululum declaranda.

Quaeri enim potest quo sensu negaverint Massilienses perseverantiam in finem esse Dei donum. An hic error erat tantum consequens praecedentis erroris, quatenus si prima gratia datur ex meritis naturae, cetera series gratiarum con-

nexarum cum prima ipsaque perseverantia mediate saltem meritis naturae dicenda esset rependi? Id quidem in sententia Massiliensium continebatur; verum hic non esset reapse nisi unus error: atqui videtur duplex fuisse error, cum utriusque distinctam mentionem faciant Patres, negatae scilicet gratuitaee fidei et gratuitaee perseverantiae. Praeterea 1° si ex eo tantum quod prima gratia datur naturae meritis negassent Massilienses Dei donum esse perseverantiam, negassent eadem ratione Dei dona esse cetera opera bona inter fidem et perseverantiam: atqui aliter prorsus ratiocinabantur ut mox patebit. Sane Augustinus seorsim distinctis libris utrumque impugnat errorem. Solet vero hic error a quibusdam ita proponi: Deus ab aeterno praescivit eos omnes, qui solis naturae viribus primam fidem essent habituri *solisque naturae viribus usque in finem essent perseveraturi*, quos propterea praedestinavit in suum regnum et gloriam. Cf. Alticoium in Summa Augustiniana p. 5^a. Praefationis n. 1. Quod quidem significare videtur Augustinus De Dono Persev. c. 17. his verbis: »ii, qui solum initium fidei et usque in finem perseverantiam sic in nostra constituunt potestate, ut Dei dona esse non putent, neque ad haec habenda atque retinenda Deum operari nostras cogitationes et voluntates, cetera vero ipsum dare concedunt, cum ab illo impetrantur credentis fide etc. » Verum fatendum est explicationem eam esse intellectu difficilem. Et sane constat certissime, ut demonstrabimus inferias et ex hoc eodem allato Augustini testimonio liquere potest, Massilienses docuisse quoad cetera opera bona post fidem, necessitatem illius gratiae praevenientis et adiuvantis, quam Augustinus defendebat. Cum ergo perseverantia sit continuatio operum bonorum usque in finem, quomodo haec duo in Massiliensium mentibus poterant componi, nempe omnia opera bona fidelium gratia Dei praeveniri ideoque esse dona Dei; at nihilominus perseverantiam in bona fide, cui vita aeterna esset reddenda, solis naturae viribus deberi? Perseverantia enim in fide secundum Massilienses est ea perseverantia, quae praemium aeternum meretur, quae proinde a Prospero dicitur perseverantia *in fide bona*: est ergo perseverantia in operibus bonis ex fide; at si omnia opera bona effectus sunt gratiae; quomodo perseverantia effectus est solarum virium naturae?

Respondemus itaque Massilienses illud negasse, quod duobus libris adversus eosdem scriptis propugnavit Augustinus. Atqui Augustinus ibi id unum defendit perseverantiam esse Dei donum non solum quia non tribuitur mediate merito naturae quod praecesserit fidem, sed quia etiam iustis gratis datur, quatenus etsi ab iis suppliciter emereri possit (quod Augustinus affirmat), tamen vero condigno merito, ut modo nos loquimur, obtineri nequit. Unde iis argumentis probat Augustinus gratuitatem perseverantiae, quibus probat gratuitatem gratiae congruae seu efficacis. Hanc ergo specialem gratuitatem perseverantiae, praeter illam gratuitatem, quae procedit ex gratuitate primae gratiae, Massilienses rem parum accurate perpendentes negasse censemus, voluisse scilicet homines iustificatos et gratia Dei adiutos ita posse perseverare ut citra ullam specialem auxiliorum praedestinationem Dei, actu perseverantiam consequerentur qui vellent, non consequerentur qui nollent. » Qui credituri sunt, aiebant, quique in ea fide quae per gratiam sit iuvanda, mansuri sunt, praescisse ante mundi constitutionem Deum" (epist. cit. Prosperi n. 3.): negabant vero sanctis nunc » tale adiutorium perseverantiae dari ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint." Sed volebant dari donum illud quo possint perseverare si velint, quemadmodum advertebant locutum fuisse Augustinum de gratia perseverandi data Adamo (epist. cit. Hilarii n. 6.). Ita arbitramur accipiendum esse hoc doctrinae caput Massiliensium.

IX. Dices: Quo ergo sensu distinxerunt Massilienses inter opera bona et perseverantiam, ut illa esse Dei dona affirmarent, hanc negarent? Si enim perseverantia non est gratuita, quo iure affirmarunt Massilienses opera bona h. e. gratias pro illis efficaces esse gratuitas?

Respondeo. Non constat profecto Massilienses admisisse eam specialem gratuitatem gratiarum efficacium, imo si id negarunt pro gratia perseverantiae, dicendi sunt et negasse quoad alias gratias efficaces. Gratias utique pro operibus dona Dei esse profitebantur quia natura quidem desiderare et petere eas potest, non vero exigere, sine illis autem nihil boni potest natura: prout ergo in natura non agnoscebant meritum illud,

quod nos dicimus condignum, sed solum congruum et impetrationis, ita gratiarum pro operibus gratuitatem tuebantur. At gratuita illa, quae propria est gratiarum efficacium pro ipsis iustis (cf. Th. praeced. nn. IV. V.) ignota fuit Massiliensibus non secus ac gratuita perseverantiae illamque negasse dicendi sunt, cum hanc negarunt. Cum enim donum perseverantiae non sit una simplex gratia actualis sed potius series gratiarum actualium, quae pro operibus dantur, eo ipso quod gratuita perseverantiae negatur, et gratuita quoque pro iustis gratiarum efficacium negatur. Consequenter negabant praedestinationem gratuitam factam esse a Deo iustis gratiarum efficacium, quibus iusti nonnisi perseverantes esse possent. Sane Augustinus disputans adversus eos duobus libris demonstrat tum gratuitatem gratiarum efficacium tum eodem pacto ac illas ostendit gratuitam perseverantiam.

X. Duplex ergo est veluti pars doctrinae Massiliensium impugnatae ab Augustino. Prima: quod initium fidei sit a nobis, ex quo consequitur gratias datas deinceps ad opera ipsamque perseverantiam mediate refundi in meritum saltem congruum naturae. Altera: quod perseverantia iustorum non sit speciali ratione gratuita. Verum adverte quod prior error proprius character est doctrinae Massiliensium et in Concilio Arausico. 2. solum contra ipsum canones conditi; ut quaestio altera inter profundiores et difficiliore partes incurrentium questionum, quas latius pertractarunt qui haereticis restiterunt, recensita videatur.

Error ergo collocans principium salutis in homine dictus est aetate Prosperi et Augustini *pelagianorum reliquiae* (epist. Prosperi cit. n. 7.) serius *Semipelagianorum* appellatio usurpata. Porro quaeres fortasse: nonne illi docebant errorem iam reprobatum in pelagianis, praesertim cum et hi identidem, ut gratiae gratuitatem excluderent, huius ipsius erroris mentionem iniecerint, volentes saltem initium fidei seu conversionis ad Deum esse a nobis (cf. Synops. hist. haer. pelag. n. VII.); cur ergo haeretici non habebantur? Respondeo. Proscriptio haeresis pelagianae continebatur literis Innocentii, Tractoria Zosimi, cuius fragmenta solum supersunt ac canonibus carthaginiensibus. Iam vero ex his omnibus colligitur quidem, ut collegit Caelestinus post allatas auctoritates Apostolicae Sedis,

omnium operum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum esse auctorem," sed disserta exclusio erroris Massiliensium non continetur, cum ii distinctione tum usitata fidem ab operibus secernerent. Sane in canonibus Carthaginiensibus nihil est explicitè de gratiae gratuitate. In ceteris quoque monumentis eatenus dogma oppositum errori Massiliensium continetur, quatenus necessaria traditur gratia pro quovis actu, motu, cogitatione: sed, ut monuimus, haec poterant accipi de operibus distinctis ab initio fidei: reprobatio vero eius erroris, quod *Deus ut primam dei gratiam expectat voluntatem nostram*, explicitè non habebatur.

Caelestinus R. P. accepta a Prospero notitia huius erroris, silentium quidem errantibus indixit normamque proposuit credendi ex praecedentibus auctoritatibus Apostolicae Sedis, in quibus virtute reprobatio illius quoque erroris continebatur: sed nec rem peremptoria sententia definivit nec alienos declaravit a fide et Ecclesia qui secus crederent.

Augustinus quidem in pelagianis (cf. L. II. cont. duas epist. pelagg. c. 8.) et in aliis reprobavit hunc ipsum errorem, quo gratiae gratuita negatur vel minuitur: sed non poterat ipse sua auctoritate efficere ut res esset de fide.

Synodus Palaestinae autem nihil reapse definivit, nullum canonem edidit: recepit Pelagium quia inter cetera negavit etiam gratiam secundum merita nostra dari. Eius cuiusquam auctoritati nulla accessit confirmatio Apostolicae Sedis.

XI. His praestitutis, quaestio est tractanda nobis circa duo capita doctrinae Massiliensium. Quaeritur enim 1) quam gratiam ad salutare initium fidei necessariam negabant Massilienses. Iansenius contendit ab iis ne dum exteriores gratias praedicationis et huiusmodi, sed et gratias interiores illustrationis et inspirationis easdemque ut necessarias probatas fuisse; haereticos autem habitos fuisse eo quod censuissent gratiae interiori posse voluntatem resistere, si velit. Catholici e contrario h. e. ii qui decreta Apostolicae Sedis venerantur, negant Massilienses praeter gratiarum exteriorum admisisse necessitatem gratiae interioris ad initium fidei atque hunc esse errorem, qui tum a Patribus et deinceps a Synodo Arausicana II. reprobatus fuit.

Quaeritur 2) quam gratiam professi sunt Massilienses ne-
Palm. De Grat.

cessariam ad cetera opera bona; dissensus enim hac in re existit inter ipsos Theologos Catholicos.

Ut apte et ordinate procedamus, monemus 1) quaestionem esse de sententia eorum, quos Hilarius, Prosper, Augustinus impugnarunt primum ac tandem Arausiana Synodus II. et Bonifacius II. R. P. damnarunt; eam enim sententiam quaerimus, quae a Patribus et ab Ecclesia reprobata fuit in Massiliensibus seu pelagianorum reliquiis. Unde 2) ut constet quinam sit error eorum circa gratiae necessitatem ad initium fidei, spectandum esse potissimum quid in eis Ecclesia reproba-verit et proscripserit. 3) Ad primam quaestionem quod spectat: quaestionem esse, non quidem utrum Massilienses gratiam admiserint ad initium fidei, sed utrum admiserint eam esse *necessariam* ad illud: h. e. non est quaestio utrum factum, sed utrum *necessitatem* probaverint. Tum quaestionem esse non de quovis initio fidei, sed de *initio salutari*, de quo tantummodo loquebantur Patres, utrum ad hoc gratiam postulaverint Massilienses. Tandem quaestionem esse de *gratia interiori immediata*, utrum hanc fassi sint illi necessariam esse ad initium fidei.

XII. Quibus positis, sententiam, quam defendimus in prima quaestione, hac thesi efferre ita possumus.

THESIS XXXVII.

Massilienses negarunt ad salutem fidei initium necessariam esse gratiam interiori immediatam praevientem.

I. Quod antequam probemus, declarandum est breviter id quod convenit inter omnes, admisisse nempe Massilienses gratias aliquas exteriores easque necessarias ad initium fidei. Sane testatur Prosper epist. ad August. c. 3. hanc fuisse sententiam Massiliensium »omnem hominem ad credendum et sperandum *divinis institutionibus admoneri*” idemque refert Hilarius epist. ad August. c. 2. »id conveniens asserunt veritati vel congruum praedicationi (quod nempe publice doceantur fideles) ut cum prostratis et nunquam suis viribus surrecturis *annunciatur obtinendae salutis occasio*, eo merito, quo voluerint et crediderint a suo morbo se posse sanari, et ipsius fidei augmentum et totius sanitatis suae consequantur effectum.”

Et re quidem vera audivimus Massilienses, ut se expedi-

rent a difficultate petita ex negata pluribus gentibus praedicatione Evangelii, confugisse ad scientiam Dei quandam futurorum, quae nunquam essent futura: atqui haec responsio indicat eos arbitratos esse quod adultis necessaria sit aliqua exterior vocatio Dei; etenim si certum hoc ipsis non fuisset, respondissent utique potuisse ac posse eas gentes aliis mediis ad fidem venire ideoque defectum praedicationis argumentam non esse quod probet Deum non velle omnes homines credere; ut Prosper cum aliis contra eos arguebant.

Praeterea Massilienses, ut suam doctrinam tuerentur, provocabant ad quaedam opera s. Augustini praesertim ad Expositionem quarundam propositionum in epistola ad Romanos ac fatebantur se acceptare et probare omnia, quae ibidem docuerat, ut testatur Hilarius epist. ad August. c. 3. Ipse autem Augustinus De Praed. SS. c. 3. testis est se cum ea opuscula scriberet in eodem fuisse errore, ac tunc Massilienses versabantur. Iam vero in ea Expositione Augustinus docebat necessitatem gratiae exterioris. Ait enim in eo cap. 3. De Praed. SS. »Similiter errabam, putans fidem, qua in Deum credimus, non esse Dei donum, sed a nobis esse in nobis et per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter et juste et pie vivamus in hoc seculo. Neque enim fidem putabam Dei gratia praeveneri, ut per illam nobis daretur quod posceremus utiliter, *nisi quia credere non possemus, si non praecederet praeconium veritatis*; ut autem praedicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse et nobis ex nobis esse arbitrabar.” Ergo.

Quare ii, qui teste Prospero ibid. c. 4. dicebant hominem ad gratiam Dei vocari sive per *naturalem* sive per scriptam legem, sive per evangelicam praedicationem, distinguentes ita inter naturalem legem et scriptam sive extrinsecus traditam; dicendi sunt nomine legis naturalis statum significasse, qui dicitur legis naturae, qui profecto plures gratias exteriores tum extrinsece tum intrinsece quoque supernaturales non excludebat.

Et sane cum ille primus actus diceretur a Massiliensibus *fides, fides in Christum, credulitas, desiderium sanitatis, medici et salvatoris postulatio*, requirebatur aliqua revelatio positiva, per quam morbus et medicus agnoscerentur, qui sola revelatio cognosci possunt et cui revelationis fides responderet, quae Dei loquentis auctoritati innititur.

II. His expeditis veniamus ad demonstrationem Thesis. Pluribus eam argumentis probant Theologi. Et primo quidem testificatione eorum, qui seculo V. et VI. mentionem fecerunt errorum Gallorum circa gratiam eumque refutarunt. Constat enim ex his testimoniis Massilienses initium fidei soli naturae vindicasse, voluisse naturam praevertere, gratiam subsequi meritoque credulitatis viribus naturae parto gratiam tandem conferri. Atqui haec est aperta negatio necessariae gratiae interioris et immediatae ad initium fidei; necessitati enim interioris immediatae gratiae repugnat contradictorie id quod asseritur, soli naturae deberi initium fidei, naturam praevertere, gratiam subsequi etc. Testimonium Prosperi iam dedimus in synopsi historica praecedente n. VI. Idem Hilarius ad August. refert c. 2. »Haec sunt, quae Massiliae, vel aliis etiam locis in Gallia ventilantur. Novum et inutile praedicationi, quod quidam secundum propositum eligendi dicantur, ut id nec accipere valeant nec tenere, nisi credendi voluntate donata. Excludi putant omnem praedicationi vigorem, si nihil quod per eum excitetur in hominibus remansisse (post peccatum Adami) dicatur. Consentiant omnem hominem in Adam perisse, nec inde quemquam proprio arbitrio liberari. Sed id conveniens asserunt, et cetera quae paulo ante dedimus. Augustinus De Praedest. SS. c. 1. »Pervenerunt isti fratres nostri... ut praeveniri voluntates hominum Dei gratia faterentur atque ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista, in quae pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore discernunt." Tum paucis interiectis pergit c. 2. »Prus itaque fidem, qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere: si tamen diligentius id facere possumus, quam in voluminibus tot tantisque iam fecimus. Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quae de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum eius ex Deo, tanquam fides non ab ipso donetur nobis sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo cepit a nobis." Confer et apertum hac super re testimonium paulo ante recitatum, in quo sumum errorem veterem similem huic describit. Et in fine libri concludit, dicens quod nova quaestio eum ad disputandum compulerat. Explicat vero cuiusmodi sit nova

quaestio; nimirum »cum in prioribus opusculis nostris satis idoneis testimoniis egissemus donum Dei esse etiam fidem: inventum est quod contradiceretur ad hoc valere illa testimonia, ut ostendant Dei donum esse incrementum fidei; initium vero fidei, quo in Christiano primitus creditur, ab homine ipso esse nec esse donum Dei, sed hoc exigere Deum, ut cum id praecesserit, cetera tanquam hoc merito consequantur, quae Dei dona sunt." Bonifacius II. in epistola ad Caesarium, qua Canones Synodi Arausicae II. confirmavit, ait c. 1. »Indicas quod aliqui episcopi Galliarum, cum cetera iam bona ex Dei acquirerint gratia provenire, fidem tantum, qua in Christo credimus, naturae esse velint, non gratiae." Porro opus non est monere per huiusmodi phrases: *Donum Dei, ex Deo esse*, significari penes Augustinum ceterosque eius aetatis Patres contra pelagianos, id quod per gratiam suam Deus operatur in nobis, id quod natura viribus suis efficere aut assequi non potest. Atque e contrario hae phrases: *a nobis esse, esse a natura, vel naturae* significabant penes eosdem id, quod per solas naturae vires, citra auxilium gratuitum Dei, fieret vel obtineretur a nobis.

Deinde idem efficitur si considerentur theoremata, quibus Massiliensium systema veluti continebatur. Etenim statuebant primo in natura, licet vitata et corrupta per peccatum primi hominis, remansisse aliquid boni, illud nempe quo posset credere et velle sanari. Hilarius l. c. c. 4. »Nec de hac fide posse dici (aiunt) quid habes quod non accepisti? cum in eadem natura remanserit, licet vitata, quae prius sana et perfecta donata sit." Statuebant secundo eam habitudinem esse inter fidem et gratiam, ut fidem Deus exigat, exigat a natura et ideo exigat, ut eius merito gratiam rependat. Hilarius l. c. c. 2. »Quod enim dicitur: *crede et salvus eris*, unum horum exigi asserunt, aliud offerri, ut propter id quod exigitur, si redditum fuerit, id quod offertur deinceps retribuatur. Unde consequens putant exhibendam ab eo fidem, cuius naturae id voluntate conditoris concessum est et nullam ita depravatam vel extinctam putant, ut non debeat vel possit se velle sanari." Statuebant praeterea hoc esse discrimen inter opera et fidem, ut fides tantum praesciatur a Deo, opera vero etiam praedestinentur. Praedestinare dicitur Deus ea quae se facturum ex aeterno decreto cognovit.

Augustinus De Praed. SS. c. 19. »Sed hi nostri, de quibus et pro quibus nunc agimus, forsitan dicunt pelagianos hoc apostolico testimonio refutari, ubi dicit (Ephes. I. 13.) ideo nos electos in Christo et praedestinos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate. Ipsi (pelagiani) enim putant acceptis praeceptis iam per nos ipsos fieri liberae voluntatis arbitrio sanctos . . . quod futurum quoniam Deus praescivit, inquit, ideo nos ante mundi constitutionem elegit et praedestinavit in Christo . . . Nos autem, inquit (Massilienses), dicimus, nostram Deum non praescisse nisi fidem, qua credere incipimus et ideo nos elegisse ante mundi constitutionem ac praedestinasse, ut etiam sancti et immaculati gratia atque opere eius essemus." Statuebant tandem, ut iam vidimus, aliquos ideo non vocari per praedicationem Evangelii ad fidem, quia praevisi erant non credituri bona voluntate naturae. Prosper. l. c. c. 5. Hilarius l. c. c. 3.

Atqui, qui haec omnia statuit is profecto negat ad initium fidei gratiam dari et requiri, negat gratiam immediatam, per quam fides sit opus Dei: ergo.

Iam tertio probatur, si considerentur argumenta, quibus contra Massilienses usi sunt Patres, quae profecto nihil valerent, si pro initio fidei gratiam necessariam illi fassi essent. Illic enim redeunt argumenta usurpata a Patribus. α) Testimonia Scripturae huiusmodi: *miseriordiam consecutus sum ut fidelis essem: vobis datum est pro Christo non solum ut in eum credatis, verum etiam ut pro eo patiamini: Gratia salvi facti estis per fidem et hoc non ex vobis; Dei enim donum est.* (August. De Praed. SS. Conc. Araus. II. c. 25. et Bonifacius II. in epist. ad Caesarium). Atqui his testimoniis non contradicit, qui fidem fructum esse docet gratiae interioris praevientis. β) Argumentum desumptum ex verbis Apostoli: *quid habes quod non accepisti: unde consequens esset quod beatus Cyprianus docet, in nullo esse gloriantium, quia nostrum nihil est* (August. ibid. c. 3. Africani Episcopi in Sardinia exules, in Synodica Epistola ec. 3. 5.), ex quo colligebant Patres fidem quoque esse a Deo: atqui si Massilienses concessissent fidem etiam esse ex gratia, et ipsi fassi essent nihil nos habere quod non accepissemus et nostrum esse nihil; ideoque nullam vim contra eos hoc argumentum poterat exercere. γ) Omnium nostrum bonorum

Deum esse auctorem omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, quemadmodum Antistes Apostolicae Sedis tradiderunt (Caelestinus in Auctorit. Sedis Apostolicae): atqui neque huic doctrinae contradixissent Massilienses, si fidem consensissent gratia Dei immediata praeveneri. δ) Massilienses interimere veram rationem gratiae, eo quod in eorum sententia non amplius esset gratuita. August. De Praed. SS. c. 2. »Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in episcopali iudicio palaestino, sicut eadem gesta testantur, damnare compulsus est; *gratiam Dei secundum merita nostra dari, si non pertinet ad Dei gratiam quod credere cepimus.*" At perperam contra eos hoc telum intorqueretur, si fides effectus esset gratiae Dei. ε) Iuxta Massilienses voluntatem humanam praecedere, gratiam subsequi, priorem esse obedientiam hominis, quam gratiam. Prosper epist. ad August. c. 6. »Priorem volunt esse obedientiam, quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat et voluntas hominis divinae gratiae sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subiciat (quatenus praevenerit) voluntatem." Quod quidem cum ratione gratiae componi nequit. At si pro initio quoque fidei gratiam praevientem postulassent Massilienses, non iuxta ipsos humana voluntas praecederet, gratia sequeretur: ergo.

Idem quarto demonstratur definitionibus contra eos latis. Sententiam enim Massiliensium perstringit Bonifacius II. confirmans decreta Concilii Arausiacani II.; porro eos damnat, qui docent *fidem tantum, qua in Christo credimus, naturae esse, non gratiae, qui negant fidem rectam in Christo totiusque bonae voluntatis initium per praevientem Dei gratiam singularum sensibus inspirari; qui naturae bonum, quod Adae peccato nocent depravatam, auctorem nostrae fidei dicunt esse magis quam Christum.* Eadem Synodus pariter damnat eos, qui docent *per invocationem humanam gratiam conferri, Deum expectare nostras voluntates, initium fidei ipsunque credulitatis affectum non esse Dei donum, misericordiam Dei conferri eis, qui sine gratia desiderant, petunt, pulsant, per naturae vigorem posse hominem consentire Evangelicae praedicationi, per liberum arbitrium posse hominem venire ad gratiam baptismi* can. 3. 4. 5. 6. 7. 8. ac tandem can. 25. statuit et probat Scripturae testimoniis *fidem non per bonum naturae sed per gratiam Dei esse in nobis.*

Atqui haeresis his opposita est ea, quam hactenus declaravimus. Ergo.

Porro si argumenta hactenus prolata perpendantur, liquebit Massilienses ad initium fidei negasse necessitatem cuiuscumque gratiae interioris immediatae h. e. ne dum gratiae inspirationis, sed etiam illustrationis. Sane testificationes Patrum tradunt negatam gratiam ad initium fidei fuisse a Massiliensibus ita ut universim, absque ulla limitatione, id testentur. Theoremata Massiliensium: *naturae esse fidem, bonae voluntati naturae ripendi gratiam* ideoque oppositio instituta inter *naturam* sive *naturae bonum* quod post peccatum remansit et *gratiam*, manifeste excludunt aliquam supernaturalem interiorem gratiam, quae fidei sit necessarium principium. Item definitiones Synodi contra eosdem, quae statuunt ad consentiendum praedicationi evangelicae necessitatem gratiae *illustrationis* et *inspirationis*, persuadent utriusque gratiae necessitatem quoad illud negatam fuisse a Massiliensibus.

III. Ex completa demonstratione hactenus allata constat 1) certissime Patres id coarguisse in Massiliensibus quod necessitatem gratiae ad initium fidei negaverint. 2) Ex cunctis monumentis sive referentibus sive impugnantibus sive proscriptibus errorem Massiliensium constat pariter certissime id unum in eis fuisse reprobatum, negationem nempe necessitatis gratiae, non vero negationem cuiusdam modi agendi gratiae, quo scilicet ad unum determinet voluntatem: imo de modo agendi gratiae ne quaestionem quidem fuisse.

IV. Quid itaque Iansenius? Is (quodque improbari satis non potest, consentientibus nonnullis Catholicis non deterritis a damnatione propositionis quartae Iansenianae) De haeresi pelagiana L. VIII. c. 6. statuit primum, et recte quidem, sibi non omnium semipelagianorum sensum esse indagandum, cum non una fuerit omnium sententia, *sed illorum duntaxat, quorum opinionem ac dogmata Prosper et Hilarius Augustino censenda et refutanda prodiderunt*. Errantium quippe opiniones nosse non ita multum prodest, nisi simul quid de singulis iudicandum sit, quid fugiendum, quid tenendum, quid tolerandum, certa probataque alicuius doctoris interposita auctoritate noscatur." Porro de sententia horum ita decernit: *Massiliensium opinionibus et Augustini doctrina diligentissime ponderata*

certum esse et indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses praeter praedicationem atque naturam, veram etiam et internam et actualem ad ipsam etiam fidem, quam humanae libertatis et voluntatis adscribunt viribus, necessariam gratiam esse faterentur." Vult enim Iansenius quaestionem fuisse cum Massiliensibus de modo agendi gratiae in nobis Patresque contendisse adversus Massilienses id negantes, talem esse gratiam, quae lapsis hominibus confertur, ut voluntatem ad unum determinet neque in potestate proinde sit liberi arbitrii uti gratia, vel non uti, consentire, vel dissentire. (De haeresi pelag. L. VIII. c. 8. coll. De Gratia Christi L. II, c. 4.). Ea tamen Iansenii assertio, quae videtur complecti omnes Massilienses, de quibus Prosper ad Augustinum retulit, reapse non comprehendit omnes; nam iam superiore L. VII. c. 2. Iansenius concesserat quosdam semipelagianos negasse gratiae interioris actualis necessitatem atque id probaverat ex testimonio epistolae Prosperi ad Augustinum, in qua sermo est profecto de iis Massiliensibus, quorum opinionem Prosper Augustino censendam et refutandam prodidit. Concedit ergo Iansenius aliquos Massilienses negasse necessitatem gratiae ad initium fidei, imo ad universa opera, ut ipse quidem censet, sed pariter contendit alios e Massiliensibus, de quibus Prosper et Hilarius ad Augustinum, admisisse gratiae interioris actualis necessitatem ad fidei initium.

V. Verum, ut id breviter dicamus, huiusmodi distinctio inter eos Massilienses, quorum opiniones Prosper et Hilarius Augustino detulerunt (de his enim et nos loquimur) inter vanae mentis commenta est reiicienda. Ea innititur praecipue his Prosperi verbis in epistola sua ad Augustinum, quibus aliquos, ut Iansenius putat, inter ipsos Massilienses Prosper designat, qui pelagianis omnino consentirent gratiaeque necessitatem funditus tollerent. Sic enim habet c. 4: *Quidam vero horum in tantum a pelagianis semitis non declinant, ut eum ad confitendam eam Christi gratiam, quae omnia praeveniat merita humana, cogantur, ne si meritis redditor, frustra gratia nominetur; ad conditionem (creationem) hanc velint uniuscuiusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii et rationalem gratia Creatoris instituat, ut per discretionem boni et mali et ad cognitionem Dei et ad*

obedientiam mandatorum eius possit suam dirigere voluntatem atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem scilicet facultatem petendo, quaerendo, pulsando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introat; quia bono naturae bene usus ad istam salvantem gratiam initialis gratiae ope meruerit pervenire... Et quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bonum parique momento animus se vel ad vitia vel ad virtutes moveat.' Ecce aiunt, expressa sententia pelagiana negans necessitatem gratiae ad initium fidei: atqui haec a Prospero dicitur esse sententia aliquorum; ergo alii probabant eam gratiae necessitatem, quam isti negabant.

Respondeo quod isti *quidam* non discernuntur ab aliis Massiliensibus, eo quod diversa dogmata docerent; sed eo quod ad incitas redacti ut gratiam praevenientem omnia merita fateantur, aliis formulis uterentur, iis nempe, quae propriae erant pelagianorum dicentes *gratiam praevenientem esse naturam liberumque arbitrium, quae gratuito collata fuerunt per creationem*. A qua explicita explicatione abstinabant alii, dicentes potius: *non penitus per peccatum Adami corruptam et extinctam esse potestatem ab eo acceptam ad bonum, sed aliquid remansisse in natura, licet vitiosa*. Hae duae formulae loquendi, si bene considerentur, dicunt idem; sed altera tum obscurior tum modestior est minusque sapit impudentiam pelagianam. Itaque distributio haec Massiliensium in duas classes ut commentitia est reciendae. Cetera autem, quae ad eandem probandam distributionem afferuntur, plusquam inania sunt.

VI. Quare ut efficacius demonstrent Massilienses admisisse necessitatem gratiae interioris etiam ad initium fidei, provocant ad Scriptores certe, ut ipsi censent, semipelagianos, nempe Cassianum, Faustum Regiensem, Arnobium iuniorem, Gennadium, quorum in scriptis professio eius necessitatis aperte continetur; unde colligunt semipelagianos non ex negata huiusmodi necessitate reprobatos fuisse (Iansenius De Haeresi pelag. L. VII, ca. 2. 3). At quibus de Massiliensibus controversia nobis est? certe de iis, quorum opiniones Prosper et Hilarius ad Augustinum detulerunt. Porro opiniones Fausti, Gennadii, Arnobii Prosper et Hilarius non potuerunt Augustino significare. Quid autem docuerint ii, quorum errores Prosper et Hilarius ad Augustinum retulerunt, ex horum scriptis, quae supersunt, omnino colligen-

dum est nec nisi sophistica methodo, iis sepositis, ad alios ineptos testes provocatur. Item controversia nobis est de iis, quorum opiniones Synodus Arausiana et Bonifacius II. proscripterunt. Iam vero ab iis error proscriptus est ille, qui negat gratiam necessariam ad initium fidei, non error qui, admissa ad omnes prorsus actus necessitate gratiae, negat quendam specialem modum operandi gratiae. Quocirca, ut rem breviter concludamus, alterutrum de duobus; vel auctores citati concedunt gratiam necessariam ad omnes omnino actus bonos, non excluso initio fidei, vel negant. Si negant, perperam ad eos provocatur; si concedunt, nego esse eos connumerandos iis, de quibus disputamus, eos nempe, quorum opiniones Prosper et Hilarius Augustino prodiderunt et Synodus Arausiana et Bonifacius damnavit.

VII. Insuper quomodo probatur auctores citatos admisisse necessitatem gratiae ad omnes actus, etiam initium fidei? Nempe productis quibusdam testimoniis, quibus eam docent vel docere videntur. Verum argumentum istud simile est huic: Cassianus illius sectae massiliensis facile princeps, disserte professus est, teste ipso Prospero contra Collatorem, doctrinam catholicam; ergo Cassianus ceterique massilienses non nisi catholice senserunt. Nimirum videndum restat utrum consentanei sibi semper fuerint omnes Massilienses, utrum omnis eorum de gratia doctrina, an tantum ea, qua sibi ipsis contradicentes a catholica deficiebant, fuerit reprobata. Atqui constat aliquos, quorum doctrina fuit a Patribus improbata, sensisse identidem prorsus catholice, ut in Cassiano liquet et tantum impugnata fuisse a Patribus ea capita doctrinae, quibus sibi ipsis catholice sentientibus contradicebant. Ergo testimonia quorundam, quae asserant necessitatem gratiae ad omnes actus, non probant ipsos non negasse necessitatem gratiae ad initium fidei et propter hunc errorem non fuisse relectos a Patribus (Cf. Franciscum Annatum in opere *Augustinus a Baianis vindicatus* L. VII, c. 2. §. 2). Ceterum utrum omnes ii auctores citati fuerint necne in errore semipelagiano, discere potes ab Alticoio Summa Augustiniana, in Praefatione partis V.

VIII. Simile est praecedenti argumentum, quod petunt ex operibus Augustini (Iansenius De haeresi pelag. L. VIII, c. 8.). Augustinus enim De Praed. SS. c. 3. testatur se aliquando

haesisse in ea opinione, quae fuit postea Massiliensium atque id satis indicari a nonnullis opusculis ante suum episcopatum ab eo scriptis. Quid ergo moluntur Ianseniani? Plura ipsi opera ab Augustino nondum episcopo scripta (Lib. 83. qq. q. 6. 8 — De quantitate animae c. 28 — Lib. de beata vita n. 35 — Soliloq. L. I. c. 1. L. II. c. 6.) evolvunt, reperiunt in ipsis traditam luculenter necessitatem gratiae ad omnes actus; ergo, concludunt, negatio necessitatis gratiae ad initium fidei non est ille error, quo Augustinus aliquando imbutus fuit, quem nonnulla eius opuscula scripta ante initum episcopatum satis indicant.

Verum quis indicavit Iansenio eos esse libros, in quibus Augustini error quaerendus sit? an dixit Augustinus omnia sua opuscula ante Episcopatum scripta esse eo errore infecta? Rursus incertum nos reliquit Augustinus, cuiusmodi esset hic error, ut illum divinare oporteret? nonne ibidem de Praed. SS. apertissime significavit errorem in eo esse, ut fidem non crederet Dei gratia praeveneri, cetera autem opera praeveneri? Igitur an ex opusculis Augustini (quorum quaeenam sint adeunda nescimus, cum ipse Augustinus ea omnia saltem non indicaverit) error eius est determinandus, an potius ex errore, quem Augustinus aperte significavit, determinandum est quaeenam sint ea nonnulla opuscula labe semipelagiana aspersa? id sine dubio faciendum. At Iansenius maluit priorem inire viam, ut posset tanquam haereticam nobis traducere doctrinam catholicam.

Et re quidem vera haec in primis sunt certa: alterum, in suis retractationibus Augustinum emendasse et explicasse accuratius quidquid in suis operibus ei videretur minus recte dictum, praesertim si quid pelagiano errori quoquomodo favere posset; alterum, cum initio sui Episcopatus scripsit libros ad Simplicianum, intellexisse plene Augustinum doctrinam catholicam de gratuita electione ad fidem, sicut ipse testatur De Praed. SS. c. 4. Iam vero L. I. Retrat. recensens ordine chronologico libros omnes scriptos ante Episcopatum, in omnibus usque ad c. 23. nihil advertit a se minus caute aut vere dictum in hac materia, de qua agimus. Capite autem 23. retractans Expositionem quarumdam propositionum ex Epistola ad Romanos, notat hunc suum errorem, in quo, cum eam

scriberet, versabatur. Item in capite 24 et 25 recensens expositionem Epistolae ad Galatas et inchoatam expositionem Epistolae ad Romanos, aliquid in iis notat quod posset errorem illum saltem subobscure indicare; ait enim c. 24: »Item quod dixi: gratia est qua nobis donantur peccata, ut reconciliemur Deo; pax autem, qua reconciliamur Deo: sic accipiendum est, ut tamen sciamus etiam utrumque ad generalem Dei gratiam pertinere, quomodo in populo Dei aliud specialiter Israel, aliud specialiter Iudas et tamen utrumque generaliter Israel." Idem repetit c. 25. Restat opus de Mendacio post praecedentia scriptum ante initum Episcopatum, in quo nihil quoad hoc notatur. Tum sequuntur libri ad Simplicianum. Igitur libri, in quibus ille error quaerendus est, sunt eae expositiones supra citatae in epistolas Pauli.

IX. Et sane, quandoquidem, iuxta Iansenium, error, in quo Augustinus fuit ante Episcopatum, non est positus in negatione necessitatis gratiae ad fidem, sed in negatione certae cuiusdam gratiae, quae dat ipsum actum determinando ad unum voluntatem, hic autem error, teste Augustino, in nonnullis suis scriptis ante Episcopatum reperitur; profecto si Augustinus illum arbitratus esset errorem, quem Iansenius putat, idem Augustinus retractans omnia sua opuscula scripta ante Episcopatum, notasset eundem errorem in aliquibus ex his opusculis. Atqui nunquam Augustinus notat illum errorem, nunquam indicat se ideo aliquando errasse quod negaverit vel non docuerit eam gratiam determinantem. Somniatur ergo Iansenius.

X. Tandem Iansenius (De haeresi Pelag. L. VIII, c. 6. seq.) advertit Massilienses reprehensos fuisse a Patribus quod 1) affirmaverint omnibus paratam esse salutem, si tamen illam accipere *velint*, 2) cunctos gratia vocari et invitari, sed proprio quemque arbitrio parere vocanti (Prosper. carn. De Ingr. v. 253. 256), 3) Nulli se gratiam subtrahere, sed cupidos recti iuvare ac illustrare volentes (ibid. 259), 4) Deum expectare voluntatem nostram ut a peccato purgemur (Synod. Araus. c. 4). Atqui, ait, haec sunt formulae, quibus utuntur ii, qui gratiam negant ex se efficacem; ergo hanc gratiam negabant Massilienses atque hanc Patres adstruere volebant.

Verum cum Massilienses aiebant homines accipere gratiam *si velint*, proprio arbitrio parere vocanti, adjuvari, illustrari

volentes, eorum voluntatem expectari, 1) de voluntate loquebantur naturali citra gratiae interioris auxilium elicitam et hoc est quod Patres refellunt; 2) gratiam, qua Massilienses dicebant homines vocari, gratiam exteriorem intelligebant; gratiam vero interiorem immediatam subsequi volebant ad merita naturae et hoc est rursus quod damnant Patres. Porro nullum ex his asseritur ab iis, qui negant gratiam ex se efficacem atque efficacem ita ut actum determinet. Neque magis id probat quod idem Iansenius ex Prospero profert (epist. ad August. c. 6.) reprehendente Massilienses, quod detractarent eam gratiam fateri, quae *humanam sibi subiiciat voluntatem.* Etenim haec gratia non ea est, quae voluntatem constringit et subingat determinando ad unum, sed gratia, quam subsequitur bona voluntas, gratia nempe praeviens, non praevientia a voluntate naturae, ut ex toto contextu et omni controversia cum massiliensibus liquet.

Denique ut dissolvat argumentum, quod Iansenius proponit (De haeresi Pelag. L. VIII, c. 1. seq.), adverte Massilienses non docuisse tantum hominem posse ad fidem venire *libero arbitrio*, sed *solo libero arbitrio*; ideoque nomine *naturae*, cui hanc potestatem concedebant, intellexisse naturam quovis supernaturali intrinseco praesidio destitutam. Ideo et Augustinus, cum negat Massiliensibus liberum arbitrium naturamque sufficere, accipiens, ut par est, eas voces eadem significatione, qua accipiebantur ab adversariis, naturam et arbitrium intelligit omni interiori gratia destitutum. Qui sensus apparet in ea sententia (De Praed. SS. c. 5) *posse habere fidem naturae est hominum; habere autem gratiae est fidelium.* Quocirca, etsi Augustinus alibi nomine naturae et liberi arbitrii significaverit naturam et liberum arbitrium auctum gratia, quod ex eiusdem declarationibus satis liquet; non sequitur hoc eodem sensu accepta fuisse ea nomina ab Augustino in hac quaestione cum Massiliensibus et proinde etiam Massilienses nomine naturae et liberi arbitrii intellexisse naturam et liberum arbitrium praeditum aliqua gratia.

Merito ergo proscripta est a Sede Apostolica tanquam *falsha* prior pars propositionis 4^{ae}. Iansenii superius recitatae. Et quidem ea censura *falsitatis* ad priorem partem propositionis spectat, sicut censura haeresis ad posteriorem; neque enim

poterat absque nota praeteriri ea pars, a qua altera prorsus penderet, ita ut si prior permitteretur, non posset amplius secunda pars ut haeretica damnari, nisi notam haeresis aut suspicionem eius omnibus inurendo Patribus, qui Massilienses impugnaverunt.

Ut autem alteram quaestionem expediamus, hanc alteram statuimus thesim.

THESIS XXXVIII.

Gratia, quam Massilienses ad cetera opera necessariam fassi sunt, si in se spectetur prout est auxilium ad operandum, est illa eadem gratia, quam Augustinus contra pelagianos defendit.

I. Dicimus *si in se spectetur*, hoc enim vitio laborabat in sententia Massiliensium ea gratia, quod meritis naturae rependeretur; sed praecisione facta ab hac relatione gratiae, in qua est error, de quo iam locuti sumus, gratia a Massiliensibus admissa propter opera, *quoad sui naturam et efficaciam* illa eadem erat, quam vindicavit Augustinus necessariam esse omnibus prorsus actibus bonis, etiam initio fidei, erat scilicet auxilium idem.

II. Demonstratio facilis est, testimoniis dissertissimis allatis. August. De Praed. SS. c. 1. ait *»Pervenerunt isti fratres ut praeveneri voluntates hominum Dei gratia fateantur atque ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista, in quae pervenerunt, plurimum eos a pelagianorum errore discernunt.* Et de Dono Persev. c. 17. ait: *»Ii qui solum initium fidei et usque in finem perseverantiam sic in nostra constituunt potestate, ut Dei dona esse non putent;... cetera vero ipsum dare concedunt, cum ab ipso impetrantur credentis fide.* Et ibid. c. 24. *»Satis docuisse me existimo, vel potius plusquam satis, dona Dei esse et incipere in Dominum credere et usque in finem in Domino permanere. Cetera vero bona ad vitam piam, qua Deus recte colitur, pertinentia, etiam ipsi propter quos haec agimus, Dei dona esse concedunt.*

Idem testatur Hilarius epist. ad Aug. c. 2. *»Ceterum ad*

nullum opus vel incipiendum nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt; neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita et supplicii voluntate unumquemque aegrotum velle sanari."

III. Iam vero ut opera nostra sint Dei dona, debent auctore Augustino, esse ex gratia interiore voluntatis, ex ea nempe gratia, quam ipse contra pelagianos defendit: quos ergo Augustinus testatur credidisse esse dona Dei opera bona, ii dicendi sunt gratiam illam admisisse, quam Augustinus propugnauit. Sane Augustinus non habebat catholicum eum, qui illam gratiam voluntatis non fateretur prorsus quam ipse propugnabat: atqui idem testatur Massilienses quoad gratiam necessariam operibus, secretos esse a pelagianis, ideoque cum Catholicis (ut testimonio mox afferendo aperte docet) sentire: ergo. Et re quidem vera, si gratia pro operibus admissa a Massiliensibus alia fuisset ac ea, quam probabat Augustinus: hic duplicem debuisset cum illis instituere disputationem, alteram de necessitate gratiae ad fidem, alteram de qualitate gratiae necessariae ad opera; atqui haec quaestio non fit et ideo non fit quia dicuntur massilienses consentire quod omnia opera bona sint Dei dona, dentur a Deo: ergo.

IV. Idem evincitur argumentatione, qua Augustinus et post eum Bonifacius II. Massilienses eorumque sectatores perstringebant. Sic enim eos impugnat Augustinus De dono Persev. c. 17. negantes correctionibus et hortationibus esse amplius locum, si initium fidei et perseverantia sunt ex gratia Dei. Cur ergo *nobiscum* (non ergo erat hac in re discrimen) praedicant dona Dei esse sapientiam et continentiam? Quod si haec cum dona Dei esse praedicantur, non impeditur hortatio, qua homines hortamur esse sapientes et continentes; quae tandem causa est, ut existiment impediri exhortationem, qua exhortamur homines venire ad fidem et in ea permanere usque in finem, si et haec dona Dei esse dicantur? »Atqui haec argumentatio ad hominem valeret nihil, si prorsus alio sensu ac Augustinus intelligebat, dixissent Massilienses opera cetera esse Dei dona. Ergo.

V. Quare Massilienses, qui fidem praesciri a Deo concedebant, praedestinari autem negabant, h. e. negabant esse effectum gratiae praeparatae a Deo ab aeterno, protestabantur se

concedere cetera opera praedestinari. »Nos autem, inquit, dicimus, nostram Deum non praescisse nisi fidem, qua credere incipimus et ideo nos elegisse ante mundi constitutionem ac praedestinasse, ut etiam sancti atque immaculati gratia atque opere eius essemus" (De Praed. SS. c. 19.). Atqui Augustinus, ut catholice sentiant de gratia, nihil aliud a Massiliensibus postulat, nisi ut praedestinationem etiam ad fidem et perseverantiam concedant (ibid coll. c. 1. et c. 10. n. 19.); professio ergo praedestinationis est professio illius necessariae gratiae, quam Augustinus asserbat: atqui Massilienses praedestinari concedebant cetera opera praeter fidem; ergo.

VI. Ergo Massilienses profitebantur suppeditari a Deo auxilium ad opera, hoc auxilium necessarium esse illudque idem auxilium profitebantur, quod a Catholicis ceteris admittebatur: huius enim auxilii professione sceceiebantur plurimum a pelagianis et nihil aliud, ut catholice prorsus sentirent, ab iis postulabatur, quam ut eam gratiam ad initium quoque fidei et ad perseverandum necessariam praedicarent; ergo.

Igitur massilienses quoad opera fatebantur necessitatem interioris immediatae gratiae ne dum illustrationis, sed etiam inspirationis; hanc enim Augustinus gratiam semper propugnauit.

VII. Adverte naturam ontologicam auxilii divini eiusque efficaciam non ab aliquo negari, eo ipso quod alicui naturae merito rependi dicat. Nam concipi potest eadem esse in se gratia, quatenus est auxilium necessarium etsi rependi dicatur merito naturae. Potest enim manere, aut certe concipi potest manere (licet per errorem) adhuc donum certitative supernaturalae, etsi ad illud conferendum Deus exigat aliquod congruum meritum naturae. Mutatur quidem ratio gratuiti seu beneficii; sed res, ut in se est, eadem manere potest aut certe concipi potest (licet per errorem) quod eadem maneat.

COBOLLARIUM. Etsi Massilienses et Augustinus inter se differrent in quaestione *de termino*, quem attingit gratia et de gratuitate eius; consentiebant tamen plane in eo quod spectat *ad indolem gratiae*, prout est auxilium ad agendum. Atqui, docente ipso Iansenio, Massilienses non eam gratiam fatebantur, quae voluntatem determinaret ad unum, sed eam imo, cuius usus esset in potestate liberi arbitrii; ergo neque Au-

gustinus unquam docuit gratiam determinantem ad unum voluntatem, sed e contrario illam gratiam asseruisse dicendus est, cuius usus sit in potestate liberi arbitri, cui voluntas possit consentire pariter et dissentire.

ARTICULUS II.

CONTROVERSTIA CIRCA GRATIAE EFFICACIAM.

§ I.

Controversia cum haereticis.

THESIS XXXIX.

Haeretica est sententia, quae statuit ita voluntatem humanam per gratiam Dei antecedenter moveri, ut libertate indifferentiae sub eadem gratia sit destituta.

I. Est aliqua necessitas, quae libertatem perimit. Ea dicitur *antecedens*, quae nempe praeverit exercitium libertatis, non illud includit, ut necessitas consequens. Si vere loqui velimus, perinde est dicere: *voluntatem antecedente necessitate in agendo premi et voluntatem destitutam esse potestate electiva*. Ne autem quaestiones inutiles haec inseramus, dicimus ita nos accipere necessitatem antecedentem, qualis communiter a philosophis accipi solet et ab ipsis haereticis accipitur, ut nempe excludat libertatem indifferentiae.

II. Iam vero doctrinam calvinianam ita proponit Scharpius calvinianus homo De Lib. arb. L. II. c. 3. »Status tertiae controversiae inter nos et Pontificios est: sitne homo post lapsum (ante lapsum concedebat Calvinus veri nominis libertatem) vere liberi arbitrii in iis rebus, quae pertinent ad pietatem et quamvis nihil possit sine auxilio gratiae, tamen per gratiam praevenientem excitatus et a Deo adiutus *ita valeat operari, ut possit etiam non operari*. Affirmativam partem tumentur Belarminus et Concilium Tridentinum Sess. VI. Nos vero dicimus

in homine post lapsum Deum ita efficaciter agere et voluntatem flectere, ut hominis voluntas Deum conversionem hominis volentem et operantem non sequi non possit; licet non coacte, sed sponte sequatur." Et Doridrectana Synodus calvinianae factionis ait: art. 3. »nos affirmamus, quod Deus voluntatem hominis gratia sua movet, non, ut Pontificii tradunt, ut nostrae postea sit electionis motioni obtemperare aut refragari; sed ut illam efficaciter et necessario ad obsequium flectat." Haec autem est necessitas, quam nos dicimus antecedentem. Ipse Calvinus in Lib. II. adversus Pighium n. 24. »Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium fateor.... Coactionem et violentiam tollimus... liberum autem negamus, quia propter ingentiam homini pravitatem, ad malum necessario feratur nec nisi malum appetere queat." Et Lib. VI. n. 19. »Non enim hoc quaeritur: agatne voluntas, quod extra dubium est, sed *agatne a seipsa*... quis enim nescit per voluntatem fieri ut velit homo? sed Paulus illic (Philip. II, 13.) voluntatem asserit Dei spiritu gubernari ut ad bonum inclinet et adspiret ideoque propriam esse eius (Dei) actionem, si quid boni animo concipimus." Et lib. VI. n. 4. »Nego gratiam sic nobis offerri, ut nostrae postea optionis sit vel obtemperare vel refragari. Nego tantum in hoc dari ut imbecillitatem nostram subsidio suo adjuvet, quasi in nobis alias quidquam sit situm, sed hoc in solidum illius opus esse confirmo, ut cor nostrum ex lapideo in carneum vertatur." Quocirca cum conveniret inter ipsum et catholicos: quidquid in nobis boni est Deo tribuendum esse, advertit quaestionem esse de modo: Lib. VI. n. 1. »sed cum modum exprimere incipimus, quo bonorum omnium auctor in nobis sit Deus; hic statim resistit (Pighius); quia tantum non aliter tribui Deo sustinet nisi ut pars homini relinquatur," nempe liber motus voluntatis a se ipsa. Hinc in Antidoto adv. caput 6. Sess. VI. ait; »Dico aperte pugnare quod hic pronunciant Tridentini Patres cum illa Christi sententia: quisquis audivit a Patre meo venit ad me. Nam ut prudenter advertit Augustinus, inde sequitur nullum a Deo audire et discere quin simul in Christum credat motumque Spiritus S. sic esse efficacem, ut fidem semper gignat. Constituunt autem hoc in hominis optione ut Dei inspirationi,

si velit, auscultet. Haec nullo modo inter se conciliari possunt: omnes qui a Deo didicerint Christo credere et non aliter valere ratamque esse Dei inspirationem, nisi homines ex se ipsis assentiantur." Declarat porro Calvinus quam necessitatem adstruat, *consequentiae* scilicet non *consequentis*. In Instit. Lib. I. c. 16. "Quod statuit Deus sic necesse est evenire, ut tamen nec praecise nec *suapte natura* necessarium sit. Exemplum in Christi ossibus familiare occurrit. Quum induerit corpus nostro simile, fragilia fuisse eius ossa nemo sanus negabit; quae tamen frangi fuit impossibile. Unde iterum videmus non temere in scholis inventas fuisse distinctiones *de necessitate secundum quid et absoluta*, item *consequentis et consequentiae*." Actus scilicet voluntatis sub gratia per se contingens est; quia poterat non esse, poterat enim Deus illum non determinare, proinde *consequens* est contingens: at gratiae motione posita, nequit ille actus non esse; unde habetur necessitas *consequentiae*. Eandem doctrinam asseruit Lutherus. Cf. inter eius Artic. 36^m.

III. Sententiam hanc esse haereticam breviter, neque enim pluribus in re tam manifesta est opus, probamus. Primum reprobata est a Conc. Trid. Sess. VI. cn. 4. de quo postea aliquid dicemus. Damna est quoque proscriptioe propositionis Iansenianae: *ad merendum vel demerendum in statu naturae lapsae non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Nam mererem cum ope gratiae operamur. Sub gratia ergo existit libertas a necessitate sive voluntas immunis est ab *antecedente necessitate*, ita ut possit agere et non agere, cum a gratia est excitata ad agendum.

IV. Porro Scriptura et universa Traditio huic pestilentissimo errori aperte adversantur. Sane 1) opera, quae per gratiam in statu praesenti fiunt, ita a Scriptura exhibentur, ut lege lata praecipiantur hominibus lapsis, qui gratia Dei praeveniuntur et excitantur ad agendum, merces et praemium iisdem hominibus ea agentibus proponantur, comminatione poenae deterreantur iidem ab omissione eorumdem operum, tum suasiones et exhortationes adhibeantur hominibus ad sancte operandum: atqui haec omnia absurda forent, si homo ope gratiae agens necessitate antecedente esset ad bonum determinatus: ergo. Maior constat ex repetitis legibus, praee-

ptis, adhortationibus, consiliis, quae frequentissime in utroque Testamento occurrunt, quibus sua sanctio praemii poenaeve adiuncta est. Kursus eae leges, exhortationes, suasiones respiciunt homines ope gratiae adiutos ad bene operandum. Nam sermo est de operibus salutaribus, quibus amicitia Dei obtinetur aut augetur, quibus ad aeternam gloriam assequendam effici-mur digni: atqui constat ex eadem Scriptura haec sine Dei gratia fieri non posse. Ergo. Minor autem ex ipso rationis lumine evidens est. Ergo.

2) Scriptura adserit voluntati hominis lapsi, quoad opera pietatis, quibus Deo placeat, *facultatem eligendi*. Deuter. XXX, 19. Testes (ait Moyses ad populum) invoco hodie caelum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas et semen tuum et diligas Dominum Deum tuum atque obedias voci eius." Cf. et Iosue XXIV, 15, 22. Eccli. XV, 14. seqq. Deus ab initio constituit hominem et reliquit illum in manu consilii sui, adiecit mandata et praecepta sua: si volueris mandata servare (haec verba ad homines praesentes, homines lapsos, diriguntur a Scriptore inspirato) conservabunt te... Apposuit tibi aquam et ignem, ad quod volueris, porrigere manum tuam: ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi. Quocirca testatur Scriptura *potestatem indifferentem faciendi et non faciendi* inesse voluntati. Eccli. XXXI, 8—10. Beatus dives, qui inventus est sine macula... qui potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit: et idcirco hominem bene facere quia vult, non facere quia non vult; ut in loco citato Eccli. XV. et Isaiae I, 16, 20. Lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis... Si volueritis et audieritis me, bona terrae comeditis; qui si nolueritis et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos. Matth. XIX, 17. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Atqui clarius et evidenter liberum arbitrium nequit repraesentari. Cum ergo liberum repraesentetur quoad ea opera, quae ope gratiae Dei fiunt; liquet liberum esse arbitrium sub gratia Dei.

3) Scriptura testatur voluntatem hominis lapsi resistere aut resistere posse gratiae Dei sive Deo vocanti et excitanti Apocalyp. III, 20. Ecce sto ad ostium et pulso; si quis